

Personlig videnstyring

– om at finde vej gennem informationsmængden

Af Trine Schreiber og Karen Harbo

Hvilken rolle spiller strukturering og formidling af information for læreprocessen? Artiklen sætter fokus på denne problematik og præsenterer emnet personlig videnstyring som en metode til at udvikle og understøtte den enkeltes informationskompetence.

Trine Schreiber

Lektor
Danmarks Biblioteksskole
ts@db.dk

Karen Harbo

Udviklingskonsulent
Handelshøjskolens Bibliotek i Århus
har@asb.dk

Information skal understøtte den studerendes læring

Kuhlthau beskriver i sin bog ”*Seeking Meaning*” fra 1993, hvordan den studerende i første fase starter med at få stillet en opgave (se figur 1). I anden fase vælger personen emnet for sin opgave, og han eller hun fortsætter herefter til tredje fase med at udføre en bred informationssøgning i den hensigt at udforske det pågældende emne. Fjerde fase udgør den studerendes valg af en problemformulering, som indebærer, at den studerende kan gå i gang med femte fases mere fokuserede informationssøgning. Den afsluttende sjette fase består af præsentationen af den færdige opgave.

Kuhlthau får uden tvivl med denne model beskrevet en afgørende side af den studerendes læreproces. Men bliver den studerendes problem med for eksempel at overskue og bearbejde store mængder af information nævnt i denne model? Kuhlthau har selv antydnet, at der kan være

problemer ved den tredje fase, hvor den brede og omfattende informationssøgning foregår. Lykkes det nemlig den studerende at nå frem til den fjerde fase, problemformuleringen? Eller forbliver den studerende i fasen, som på det affektive niveau betyder frustration og forvirring? Dette fører os til næste spørgsmål: Hvordan kan vi understøtte den lærende i at overskue og bearbejde informationen? Det er det sidste, som vi gerne med denne artikel vil sætte fokus på. Det er nemlig dette spørgsmål, som emnet personlig videnstyring handler om.

Etablering af et samarbejde

For et par år siden skrev de to amerikanere, Jason Frand og Aura Lippincott artiklen ”Personal Knowledge Management: a Strategy For Controlling Information Overload”. De præsenterede emnet ’personlig videnstyring’ i den betydning, at det enkelte menneske skal være bedre til at strukturere sine informationer, hvis

en læreproces skal opnås. Den omtalte artikel foreslog dog kun nogle trivielle typer af informationsstruktureringer, som man kan afprøve ved hjælp af Office-pakkens værktøjer; men den inspirerede os til at se nærmere på emnet.

Deres præsentation indebar nemlig, at lektorerne Peter Kastberg og Marianne Grove Ditlevsen, Fakultetscenter for Vidensformidling, Handelshøjskolen i Århus, udviklingskonsulent Karen Harbo, Handelshøjskolens Bibliotek i Århus, og lektor Trine Schreiber, Institut for Biblioteksudvikling ved Danmarks Biblioteksskole, iværksatte et tværfagligt samarbejde om emnet ’personlig videnstyring’.

Dette tværfaglige gruppearbejde, der, som anført, repræsenterer såvel biblioteks- som undervisningssiden, startede i foråret 2002. Vi indledte arbejdet med at diskutere forholdet mellem information og læring.

For det første har vi set på individets informationsstrukturering. Hvis individet kan strukturere sine informationer, vil han eller hun opnå en læreproces, der kan blive særdeles målrettet. En strukturering er nemlig udtryk for, at noget prioriteres, og noget andet fravælges. Problemet er dog som bekendt, at læreprocessen fortsætter, og individet hele tiden bliver inspireret til at søge nye veje. Inden for kort tid vil individet opleve, at den opnåede strukturering ikke længere holder. En ny strukturering er nødvendig. Individets indledende strukturering af sine informationer vil opleves som en slags spænde-

DE SEKS FASER I MODELLEN

1. Start på opgave

2. Emnevalg

3. Udforskning

4. Problemformulering

5. Informationsindsamling

6. Præsentation

DET AFFEKTIVE NIVEAU

Usikkerhed

Optimisme

Frustration, tvivl

Klarhed

Retningsfornemmelse

Tilfredshed/utilfredshed

Figur 1. Carol Kuhlthaus model for informationssøgeprocessen

trøje og dermed virke begrænsende for en videreudvikling af læreprocessen. Der skal med andre ord en fleksibilitet ind i forhold til anvendelsen af en strukturering.

For det andet har vi set på strukturering af informationer som et valg af en kodificeringsform. Når individet vælger sin måde at kodificere de forskellige informationsmængder på, så er det vigtigt, at disse 'koder' kan anvendes i individets kommunikation med de andre, herunder for eksempel vejlederen, studiekammerater, arbejdskolleger, netværksrelationer eller lignende. Struktureringen skal bestå af udtryk, som er gangbare i den faglige kommunikation med andre. Det er i kommunikationen, at individet får et væsentligt input til sin læreproces, og det er samme sted, at individet skal bringe resultatet af sin læring frem. Hvis individet vælger koder for sin strukturering, som er hentet fra kommunikationen med andre, vil der være en større chance for at struktureringen opleves som anvendelig af individet og dermed som relevant at opretholde over en længere tidsperiode. På denne måde kan man støtte det målrettede aspekt ved arbejdet med opgaven.

Definition

På baggrund af det nævnte har vi defineret personlig videnstyring som:

En informationsstrukturering, der udvikles på en sådan måde, at den dels støtter individets læreproces og dels kan videreformidles til den organisatoriske kontekst, som individet er en del af.

Personlig videnstyring er et metodefag, der skal reducere informationsoverskuddet; men det må ikke ske på bekostning af læreprocessen eller på bekostning af resultatets formidlingsværdi. I vores tværfaglige samarbejde har vi alle medbragt en erfaring på området for anvendelse af information i en studie- og uddannelsesmæssig sammenhæng, og det er disse forskellige erfaringer, som er vigtige at få sat i spil for at kunne udvikle en måde, hvorpå vi kan håndtere emnet til gavn for vores fælles brugere.

Kursusudvikling

Vi har i den tværfaglige gruppe sammen udviklet et kursus i personlig videnstyring, som indtil videre er løbet af stablen to gange, nemlig som et delmodul inden for masteruddannelsen i IT, Sprog og Læring (MILS), som udbydes i regi af IT-Vest (www.asb.dk/programmes/milsinfo).

Inden for dette kursus har vi hver især undervist i nogle delelementer. Vi har bygget kurset op på følgende måde:

For det første har vi undervist deltagerne i emnet informationsstrukturering. Der er her blevet diskuteret med deltagerne, hvordan man bedst kan styre sine informationer i forhold til at opnå en læreproces samt et videnresultat, uden at denne styring lægger barrierer i vejen for processen.

For det andet er deltagerne blevet bedt om at tage fat i et oplevet informationsbehov. Deltagerne har her valgt at se på et informationsbehov i forhold til enten deres

” Hvordan kan vi understøtte den lærende i at overskue og bearbejde informationen? ”

uddannelsesmæssige forløb eller deres praksisrelaterede kontekst. De har herefter fået til opgave dels at indsamle information for at indfri informationsbehovet og dels at strukturere denne information. Informationsstruktureringen er blevet benævnt som et 'videnkort'.

For det tredje og sidste har deltagerne udformet denne informationsstrukturering på en sådan måde, at også andre kan benytte sig heraf. Deltagerne har i denne forbindelse undersøgt, hvordan den målgruppe, der også skal kunne drage nytte af de indsamlede informationer, forstår dels det valgte informationsbehov og dels de valgte strukturings 'koder'. Det sidste handler om at kunne formidle sin informationsstrukturering.

Vi kan nævne som eksempel, at en kursusdeltager havde oplevet et informationsbehov i forbindelse med et bestemt emneområde. Hun indsamlede i denne forbindelse en del information og fik det struktureret på en sådan måde, at det fremgik på hvilke områder, hun savnede information. Hun præsenterede denne strukturering, det vil sige sit 'videnkort', for nogle arbejdskolleger. Hun fik herved dels fyldt nogle af 'hullerne' ud og dels ændret struktureringsformen, så også de kunne læse og anvende det færdige kort.

Kurset i personlig videnstyring er for os at se et interessant supplement til de eksisterende kurser i informationssøgning og biblioteksbrug. Som sagt har kurset kørt to

gange på den nævnte masteruddannelse, og vi har begge gange oplevet en stor interesse for emnet fra deltagernes side. Vi har derudover hver især undervist i emnet i andre sammenhænge. Vi har herigennem fornemmet, at et sådant kursus kan være relevant mange forskellige steder i uddannelsessektoren og på mange forskellige niveauer.

Et særligt aspekt, der har vores store interesse, er, at vi anser det for at være et emne, hvor biblioteks- og undervisersiden kan mødes. Kurset tager sit udgangspunkt i de respektive siders traditionelle optik, nemlig information og læring, og udforsker herefter det felt, hvor begge disse optikker mødes. Det er på denne måde et emne, som lægger op til et kursus, der uden tvivl efterfølgende kan føre mere samarbejde mellem de to parter med sig.

En type informationskompetence

Almindeligvis er informationskompetence blevet defineret som forståelsen og færdigheden i at genkende et informationsbehov og herefter kunne lokalisere, evaluere og anvende den behøvede information. Personlig videnstyring handler også om at genkende et informationsbehov samt indsamle den pågældende information. Det er derfor et emne, som peger hen i retning af emnet om individets informationskompetence.

Man kan sige, at personlig videnstyring især tager fat i, hvordan den erhvervede information kan anvendes. Der er på denne måde tydeligvis lagt en pragmatisk vinkel ind på emnet. Den informationsstrukturering, som deltagerne skal oplæres i, skal yderligere ikke kun anvendes af individet selv, men også af andre. Formidlingsdimensionen, som vi har lagt ind i kurset, udvider med andre ord i en vis grad området for informationskompetencen. Vi må dog så erkende, at der er andre aspekter i den ovennævnte definition af informationskompetence, som personlig videnstyring ikke inddrager.

I 1997 skrev Christine Bruce bogen ”Seven Faces of Information Literacy”, hvor hun på baggrund af sin undersøgelse gør rede for, at informationskompetence kan forstås på mindst syv forskellige måder. Blandt disse er der netop nogle, som anser anvendelsen af informationen for at være en central dimension i definitionen af informationskompetence, mens andre i højere grad vælger at prioritere andre dimensioner. Der vil måske på denne måde altid være forskellige bud på, hvad informationskompetence er.

Mange gange er det i diskussioner om forståelsen af informationssøgningens betydning og placering i de forskellige uddannelsesforløb såvel som forskellige steder i arbejdslivet blevet betonet, at man overser, hvordan den konkrete kontekst virker ind på søgningens form og resultat. For os at se er det derfor vigtigt at have et formidlingsaspekt med i definitionen af personlig videnstyring. Vi har den opfattelse, at hvis individet allerede i arbejdet med at strukturere sine egne informationer er bevidst om, at denne strukturering også skal kunne læses af de andre fra ens studiemiljø eller ens arbejdssted, så er man nået langt med hensyn til, at ens information og viden senere skal kunne modtages og bruges af andre.

Formidlingsdimensionen kommer ind overalt i dag som et krav til den studerende eller for den sags skyld til alle, skal indgå i et samarbejde. Der arbejdes overalt problem- og projektorienteret. Alle har brug for i samarbejdet at kunne identificere,

strukturere og formidle informationer, så alle kan anvende sig heraf. Personlig videnstyring er et metodefag, der skal støtte håndteringen af denne proces.

Afslutning

Det er vores plan at udforske og videreudvikle emnet personlig videnstyring i den nærmeste fremtid. Med de enorme mængder af viden og information, som det enkelte menneske skal kunne, men ofte har svært ved at overskue for at kunne begå sig i uddannelsesmæssige og professionelle sammenhænge, er der behov for metoder og praktiske færdigheder, der sætter ham eller hende i stand til at finde vej igennem dette kaos.

Kuhlthaus model for en informationssøgeproces, som vi beskrev i artiklens indledning, gør som sagt netop opmærksom på den brede informationssøgnings vigtighed i forbindelse med individets forsøg på at finde et fokus, men den fortæller ikke om, hvordan man kan undgå at drukne i denne

søgning. Personlig videnstyring skal fremover som emne udvikles til at understøtte individet i at blive bedre til at udlede og bruge de informationer, som vedkommende finder, og som kan danne et fokus for håndteringen af hans eller hendes arbejde. Det er ikke en nem opgave, som vi hermed er fortalere for, men det er en start på at kaste os ind i et område, som vi fra bibliotekssiden kun kan være interesserede i at være med til at udvikle.

Vi afholder et kollokvium om personlig videnstyring torsdag den 22. april 2004 kl. 13 – 17 på Handelshøjskolen i Århus. Interesserede kan henvende sig til Karen Harbo: har@asb.dk.

Litteratur

Christine Bruce (1997) *Seven Faces of Information Literacy*. Adelaide: AUSLIB Press

Carol Kuhlthau (1993) *Seeking Meaning. A Process Approach to Library and Information Services*. Ablex Publishing

Vi afholder et **kollokvium** om personlig videnstyring

Torsdag den 22. april 2004
Kl. 13 – 17
På Handelshøjskolen i Århus

Interesserede kan henvende sig til
Karen Harbo: har@asb.dk
www.hba.dk/pkm

DF Revy Kort nyt

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Forskningsbibliotekernes Chefkollegium

Forskningsbibliotekernes chefkollegium har valgt formandskab

Formand:

**Biblioteksdirektør
Michael Cotta-Schönberg**
(Copenhagen Business School /
Handelshøjskolen)

De to næstformænd:

**Direktør
Svend Larsen**
(Statsbiblioteket)

Overbibliotekar

Søren Carlsen
(Danmarks Pædagogiske Bibliotek)